

Szanowni Czytelnicy,

Oddajemy w Państwa ręce 20. numer kwartalnika naukowego „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania”. W lipcu br. minęło ćwierćwiecze wejścia w życie ustawy o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. To dobry czas na refleksję nad funkcjonowaniem systemu wsparcia osób niepełnosprawnych w naszym kraju. Gdy spojrzymy na początki lat 90., wyraźnie zauważymy, że sytuacja osób niepełnosprawnych znacznie się wówczas pogorszyła w każdym aspekcie życia, szczególnie w sferze warunków materialnych. Powodem było załamanie się systemu zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz niewystarczające wsparcie ze strony systemu pomocy społecznej. Dziś sytuacja osób niepełnosprawnych poprawiła się, jednak należy podjąć wspólny wysiłek, aby w otaczającej nas rzeczywistości nie występowały bariery mentalne, prawne czy też architektoniczne. Wyłącznie pełna inkluzja społeczna, podejmowanie wszelkich działań w celu wyeliminowania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz aktywizacja zawodowa i społeczna w ramach kompleksowej rehabilitacji przyniesie znaczącą poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych. Zapraszam Państwa do lektury wywiadu z Krzysztofem Michałkiewiczem, Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, który w rozmowie z redaktorem naczelnym przedstawia zarys planowanych zmian w systemie wsparcia osób niepełnosprawnych.

W tym numerze zaprezentujemy Państwu m.in. artykuł *Nowe trendy w rehabilitacji osób chorujących psychicznie*. Zdaniem autorów, nowoczesne podejście do rehabilitacji osób chorujących psychicznie powinno być szerokie i kompleksowe, zorientowane na wzmacnianie procesu zdrowienia poprzez niemedyczne programy wsparcia środowiskowego. Dane, pochodzące z badania GUS Stan Zdrowia Ludności Polski (2009 r.), przedstawiają, że liczbę osób niepełnosprawnych cierpiących na schorzenia psychiczne szacowano na 511,8 tys. Równocześnie liczbę osób cierpiących na przewlekłe stany lękowe szacować można na ok. 650 tys., na depresję na ok. 800 tys., zaś inne problemy ze zdrowiem psychicznym dotyczą prawie 500 tys. osób. Przy założeniu, że choroby te są rozłączne, liczba osób borykających się z różnymi problemami zdrowia psychicznego to ok. 2 mln, co stanowi aż 6% populacji. Dla porównania, badania GUS Stan Zdrowia Ludności Polski, przeprowadzone w końcu 2014 r., wskazują, że liczba osób niepełnosprawnych w wieku 15. lat i więcej wynosiła prawie 4,7 mln, z czego schorzenia psychiczne stanowiły 11%, tj. prawie 517 tys. Problem chorujących psychicznie wciąż rośnie i stanowi bardzo poważne wyzwanie dla Polski. W ciągu ostatnich dwóch dekad podwoiła się liczba cierpiących na lżejsze i cięższe choroby psychiczne, a według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) choroby psychiczne będą wkrótce drugim, największym problemem zdrowotnym ludzkości, po chorobach układu krwionośnego.

Kolejnym tematem numeru jest analiza roli asystenta edukacyjnego w zakresie wsparcia studentów niepełnosprawnych. Autorka wskazuje, że polskie uniwersytety od niedawna zajmują się zatrudnianiem asystentów edukacyjnych dla swoich studentów. Jednakże, patrząc na prawie dwukrotne zwiększenie się liczby studentów z niepełnosprawnością w ostatnich latach (od 5,1% do 9,8%), takie wsparcie jest bardzo potrzebne i przynosi efekty w postaci wzrostu wykształcenia tej grupy osób, co prowadzi do ich wyraźniejszej aktywności i samodzielności. Analiza tematu dowodzi jednak, że niezależnie od rodzaju i zakresu wsparcia, działalność asystenta może prowadzić albo do samodzielności, albo do bezradności studenta z niepełnosprawnością. Ważna jest dojrzałość i samoświadomość asystenta – musi on rozpoznać faktyczne potrzeby, stopień samodzielności i umiejętności studenta, a w konsekwencji jasno zasygnalizować, jakiego wsparcia jest w stanie udzielić. Kolejnym tematem numeru jest wolontariat, od dawna funkcjonujący w naszym kraju, który stanowi dobrowolną, bezpłatną i świadomą pracę na rzecz innych osób niebędących dla wolontariusza rodziną. Warto podkreślić, że w Polsce istnieje długoletnia tradycja pracy społecznej. Zgodnie z opinią autorki artykułu *Wolontariat wśród osób niepełnosprawnych jako przykład zachowania prospołecznego*, wolontariusze pomagający osobom niepełnosprawnym są prawdziwymi przykładami prospołecznego zachowania na rzecz drugiego człowieka. Są też nosicielami zapomnianych wartości, sprzeciwiają się egoizmowi, brakowi wrażliwości oraz niepotrzebnej i nadmiernej konsumpcji. Na koniec zapraszamy do lektury artykułu *Korzystanie z przedmiotów adaptacyjnych poprawiających funkcję ręki podczas przygotowywania i spożywania posiłków*. Zdaniem autorów, dla wszystkich osób z dysfunkcjami najistotniejszym wyzwaniem staje się osiągnięcie maksymalnej sprawności funkcjonalnej. W sytuacji niesprawnej ręki nabiera to jeszcze dodatkowego znaczenia, gdyż kończyna górna wykorzystywana jest praktycznie w każdej codziennej czynności. Używanie sprzętu adaptacyjnego w zakresie przygotowania i spożywania posiłków nie zaspokoi w pełni samowystarczalności, zmniejsza jednak zależność od innych osób. W tym wydaniu znalazły również swoje miejsce publikacje poświęcone m.in. funkcjonowaniu dorosłych osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, jak również przegląd wybranych badań odnoszących się do jakości życia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w perspektywie zewnętrznej i wewnętrznej oraz artykuł o jakości edukacji środowiska w aktywizacji twórczej osób z niepełnosprawnością.

Z życzeniami interesującej lektury,
Robert Kwiatkowski
Prezes Zarządu PFRON
Przewodniczący Międzynarodowej
Rady Programowej